

نظر مراجع تقلید درباره شیوه کتابت قرآن

بسیاری از مراجع تقلید و مفسران قرآن کریم رجحان شرعی برای «رسم المصحف» ...

بسیاری از مراجع تقلید و مفسران قرآن کریم رجحان شرعی برای «رسم المصحف» نسبت به «رسم الاملاء» قائل نیستند.

چندی است که اختلافاتی در زمینه شیوه کتابت قرآن بین برخی از کارشناسان در سازمان دارالقرآن الکریم و مرکز طبع و نشر قرآن کریم جمهوری اسلامی ایران وجود دارد که شامل جنبه‌های علمی و تاریخی است.

«رسم المصحف» و «رسم الاملاء» دو شیوه‌ای است که مرکز طبع و نشر قرآن کریم مدافع اولین و سازمان دارالقرآن الکریم خواهان دومین آنهاست.

آنچه مرکز طبع و نشر قرآن کریم در حمایت از رسم المصحف بیان می‌کند، جاری بودن این شیوه در سایر کشورهای اسلامی به خصوص عربستان سعودی و تهمت ناروای این کشورها

به جمهوری اسلامی ایران مبنی بر تحریف قرآن در پی رواج رسم الاملاء است؛ اما از سویی دیگر کارشناسان سازمان دارالقرآن الکریم شیوه رسم الاملاء را روشی آسان برای آموزش قرآن به افراد مبتدی و شیوه‌ای مناسب در قرائت قرآن می‌دانند.

اینک به استفتائاتی که از مراجع عظام تقلید حضرات آیات «جعفر سبحانی»، «شیرازی» و «نوری همدانی»، «مرحوم بهجت»، «مکارم شیرازی» و «مجتبی تهرانی» در این خصوص اخذ شده است، از جهت رفع شبهه علمی توقیفی بودن کتابت قرآن می‌پردازیم.

سؤال: چنانچه استحضار دارید قرآن‌هایی که درحال حاضر در جهان اسلام مورد استفاده قرار می‌گیرد به صورت عمده از دو شیوه نگارشی رسم المصحف (مانند قرآن‌های به خط عثمان طه) و رسم الاملاء (مانند عمده قرآن‌های ایرانی) تبعیت می‌کنند؛ روش نگارش رسم المصحف در قرآن کریم از حدود یکصد سال پیش درحالی در کشور مصر احیاء شد که از بدو اختراع خط نسخ (حدود قرن چهارم هجری) تا آن تاریخ قالب قرآن‌های مورد استفاده در کشورهای عربی نیز با شیوه رسم الاملاء کتابت شده و حتی قالب نمونه قرآن‌هایی که در سایت مرکز طبع قرآن ملک فهد عربستان به نمایش گذاشته شده، به شیوه رسم الاملاء است؛ با توجه به تفاوت‌هایی که در نگارش کلمات در این دو شیوه وجود دارد (جهت سهولت مقایسه نمونه‌ای از نگارش هر دو شیوه از آیات 6 تا 16 از سوره مبارکه بقره پیوست شده است) و با عنایت به اصرار برخی از کشورهای اسلامی به ویژه عربستان سعودی بر معرفی و ترویج شیوه رسم المصحف به عنوان میراث ماثور و امری توقیفی که مورد تأیید شخص حضرت رسول(ص) است و

به حاشیه راندن شیوه رسم الاملاء با وجود قدمت هزار ساله، استفاده فراگیر مسلمین و سهولت قرائت آن، مستدعی است نظر مبارکتان را درباره امور ذیل بیان فرمایید:

1- آیا رسم الخط قرآن امری توقیفی است؟

2- آیا کتابت قرآن با شیوه رسم الاملاء جایز است؟

3- آیا استفاده از شیوه رسم المصحف در نگارش آیات رجحان شرعی بر رسم الاملاء دارد؟

4- آیا در آموزش عمومی قرآن ترجیحی برای استفاده از یکی از دو روش وجود دارد؟

اینک به پاسخ مراجع معظم تقلید توجه فرمایید:

حضرت آیت‌الله «شیخ جعفر سبحانی» در رابطه با این سؤال پاسخ داده است: شکی نیست که خط قرآن توقیفی نیست، البته نه به این معنی که هر کس حق دارد در خط قرآن تصرف کند، بلکه باید تحت نظر هیئت علماء وارد در تفسیر، روشی را انتخاب کند که خواندن را برای جوانان آسان کند؛ مسلماً خط عثمان طه مشکلاتی دارد؛ امید است که انشاءالله تلاش‌های شما به نتیجه برسد، خواهشمند است مسئولان علمی و کشور را از این مسائل آگاه سازید.

حضرت آیت‌الله «شیرازی» در پاسخ به این سؤال گفته است: رسم الخط قرآن توقیفی نیست و کتابت آن به شیوه رسم الاملاء جایز است و انتخاب روش بستگی به شرایط محل آموزش قرآن و شرایط دانش‌پژوهان دارد.

حضرت آیت‌الله «نوری همدانی» نیز در این باره پاسخ داده است: نگارش قرآن به همان صورت که در بین مؤمنین معمول و متعارف است و بوده انجام شود، فرقی ندارد که به شیوه رسم الاملاء و یا رسم المصحف باشد، عمده بی‌غلط بودن است که خوش خط و خوانا باشد.

مرحوم آیت‌الله «محمدتقی بهجت» در پاسخ به سؤال توقیفی بودن رسم الخط قرآن گفته است: اگر از جهتی توقیفی هم باشد

به رسم‌الاملاء مربوط نمی‌شود.

این مرجع تقلید همچنین کتابت قرآن به شیوه رسم‌الاملاء را بلامانع دانسته و در رابطه با رجحان شرعی رسم‌المصحف بر رسم‌الاملاء و ترجیح هریک برای استفاده در آموزش عمومی افزوده است، رجحان شرعی دلیل خاص می‌خواهد.

حضرت آیت‌الله «ناصر مکارم شیرازی» نیز در پاسخ به این سؤالات گفته است: هیچ دلیلی بر توقیفی بودن رسم‌الخط قرآن نداریم و شاهد گویای آن این است که رسم‌الخط‌های مختلفی در کشورهای اسلامی از قدیم‌الایام معمول بوده و حتی در عربستان سعودی رسم‌الخط‌های مختلفی مرسوم بوده است و بهتر است که قرآن‌ها با املاء روز نوشته شود.

حضرت آیت‌الله «شیخ مجتبی‌ی تهرانی» نیز در پاسخ به این سؤال، ضمن بیان توقیفی نبودن رسم‌المصحف افزوده است: دستوری از شارع مقدس در مورد این شیوه به خصوص ثابت نشده است.

این مرجع تقلید، کتابت قرآن به شیوه رسم‌الاملاء را جایز دانسته و رجحان شیوه رسم‌المصحف بر این شیوه را دارای دلیل ندانسته است.

این استاد اخلاق همچنین در پاسخ به ترجیح هر یک از این دو شیوه در آموزش عمومی قرآن کریم نیز گفته است: به خاطر سهولت آموزش قرآن کریم در مناطقی مثل ایران از روی رسم‌الاملاء و نیز تناسب بیشتر این شیوه نگارش با تلفظ حروف و رعایت تعداد آنها استفاده از آن بهتر است.